

ΣΗΜΕΡΑ δὲν μπορούμε πειὰ νὰ ποῦμε ὅτι ὁ Κάλβος, ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλειότερους ἔθνικοὺς μας ποιητῆς, ἐράμιλλος, καὶ γιὰ μερικoὺς ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Σολωμό, εἶνε παραγνωρισμένος. Τὸ ἔργο του μελετεῖται καὶ θαυμάζεται. Ἡ ζωὴ του ὅμως ἐξακολουθεῖ σὲ πολλὰ τῆς σημεῖα νὰ παραμένῃ σκοτεινὴ καὶ ἀνεξερευνήτη.

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΤΟΥ Κ. ΚΛΕΡΝΟΣ ΠΑΡΑΣΧΟΥ

1826, ἔγραψε πὸς με λῦτη του ἄφανε τῆ Γαλλία καὶ ἐπὶστρεψε στὴν Ἑλλάδα, ὅπου τὸ καθῆκον τὸν ἐκαλοῦσε, «γιὰ νὰ ἐκθέσῃ ἓνα ἀκόμη κομμὶ στὰ ὅπλα τῶν Μουσουλμάνων».

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΒΟΣ

Ὁ Ἀνδρέας Κάλβος γεννήθηκε τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1792 στὴ Ζάκυνθο. Ὁ πατέρας του ἦταν Κερκυραῖος, ἀπὸ τὸ Μαντοῦκι, καὶ ἡ μητέρα του Ζακυνθινὴ. Ἀφοῦ τελείωσε τὸ Γυμνάσιο στὴν πατρίδα του, πῆγε στὴν Ἰταλία γιὰ νὰ συμπληρώσῃ τῆς σπουδῆς του. Ἐκεῖ γνώρισε τὸν μεγάλο συμπατριώτη του ποιητῆ Φώσκολο, Ἕλληνα ἀπὸ μῆτέρα καὶ Ἰταλὸ ἀπὸ πατέρα, ὁ ὁποῖος ἔγραψε Ἰταλικά. Ὁ Φώσκολος, πὸν ἦταν 14 χρόνια μεγαλιότερος ἀπὸ τὸν Κάλβο, ἐξετίμησε τὰ φιλολογικὰ χαρίσματα τοῦ νεαροῦ φίλου του καὶ φρόντισε νὰ τοῦ δώσουν οἱ Ζακυνθῖνοὶ μὴ ὑποτροφία 20 ταλλήρων τὸν μῆνα γιὰ πέντε χρόνια, μὰ δὲν τὰ κατάρφερε.

Τὸ 1826 προσελήφθη ὡς οἰκοδιδάσκαλος στὸ σπίτι τοῦ Ἐδύτου Ζαμπέλιου, καὶ, ὕστερα ἀπὸ ἑννιά χρόνια, τὸ 1835, διορίστηκε διευθυντῆς ἐνὸς ἰδιωτικοῦ σχολείου.

Τότε, ἐπειδὴ ὁ Κάλβος ἦταν φτωχὸς καὶ ἀπροσάτευτος, τὸν φιλοξένησε στὸ σπίτι του καὶ ἀνέλαβε αὐτὸς τὰ ἔξοδά του. Ἔτσι, ἡ φιλία πὸν εἶχε γεννηθεῖ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μεταξὺ τῶν, μεγάλωσε ἀκόμη περισσότερο.

Ἀργότερα, θλόκληρο σχεδὸν τὸ 1841, διηύθυνε τὸ «Ἴόνιον Λύκειον», ἀντιδιαστῶντας τὸν Ἰταλὸ καθηγητῆ Φραγκίσκο Ὀριόλι, στὸν ὁποῖον παρεχώρησε ξανά τὴ θέσι του ἀργότερα. Φαίνεται πὸς με τὸν Ὀριόλι αὐτὸν βρισκόταν σὲ μεγάλες προστριβῆς. Γιατί, ὅταν ὁ Κάλβος ἔγινε, τέλος, καθηγητῆς στὴν Ἴονιο Ἀκαδημία, τὰ χειροκροτήματα τῶν φοιτητῶν στὸ μάθημα τοῦ Ὀριόλι, πὸν εἶχε γίνει ἐπίσης καθηγητῆς, τὸν ἐξοργίζαν τόσο πολὺ, ὥστε ἔδωκε τὴν παραιτήσι του καὶ ἐγκατέλειπε τὴν Ἀκαδημία, παρ' ὅλες τῆς προσπάθειες πὸν ἔκαναν οἱ σιναδέλφοί του γιὰ νὰ τὸν κρατήσουν.

Ὅταν ὁ Φώσκολος, ἐξορισμένος ἀπ' τοὺς Αὐστριακοὺς πὸν κατεῖχαν τότε μεγάλο μέρος τῆς Ἰταλίας, ἀναγκάστηκε νὰ ξενιτευθεῖ, ὁ Κάλβος τὸν ἀκολούθησε στὴν Ἑλβετία πρῶτα καὶ ὕστερα στὴν Ἀγγλία. Ἐκεῖ ὅμως, τὸ 1828 (ὁ Κάλβος ἦταν 26 χρόνων καὶ ὁ Φώσκολος 20), ἡ σχέση τους ξηφανίκα διεκόπησαν. Ἡ στενὴ καὶ ἐγκαρδία φιλία τους, πὸν τοὺς ἔνωσε ὡς τότε, φυγαῖθηκε ἀπότομα. Γιατί; Ἐνας ἀπὸ τοὺς βιογράφοὺς καὶ θαυμαστὰς τοῦ Φωσκόλου, ἀποδίδει τὴν ἀφῆνῖδα αὐτῆ διακοπῆς τὸν σχέσεων τῶν δυὸ φίλων, στὸν κακὸ χαρακτῆρα τοῦ Κάλβου. «Ὁ Φώσκολος, γράφει, ἦταν ὁ πῶο μεγαλόμυθος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, ἐνῶ ὁ Κάλβος ὁ πῶο χαμερπῆς». Ὁ Κάλβος χαμερπῆς. Μπορεῖ νὰ ἦταν δξύνθυμος, ἐγωιστῆς, ἴσως καὶ λίγο ζηλιάρης, μὰ ποτὲ χαμερπῆς.

Μετὰ τὴν παραιτήσι του ἀπ' τὴν Ἀκαδημία, ὁ Κάλβος ξαναῖοσε τὰ ἰδιωτικὰ του μαθήματα. Ἐδίδαξε ἐπὶ 17 χρόνια ἀκόμη, ἀπ' τὸ 1842 ὡς τὸ 1859. Τὸ 1859, φτωχὸς, ἀρρωστος, ἀπογοητευμένος — κανέναν στὰ Ἐφτάνησα δὲν εἶχε ἀναγνωρίσει τὴν ἀξία του, κανέναν σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα — πῆρε ξανά τὸν ὄμοιο τῆς ξενιτειᾶς, πῆγε καὶ πάλιν στὸ Λονδίον. Ἦταν γῆρας πειὰ, 67 χρόνων. Ὡστόσο, παρ' ὅλα τὰ γηρατειά του, παντρεύτηκε μὴ γῆρα Ἀγγλίδα, διευθύντρια σχολείου, με τὴν ὁποῖαν ἔζησε ὡς τὸ 1867, ἔτος τοῦ θανάτου του.

Τὴν ἴδια ἐκεῖνη χρονία δημοσίεψε ὁ Κάλβος στὸ Λονδίνο τῆς «Δαναΐδες», τραγωδία γραμμένη Ἰταλικά. Τὴν τραγωδία αὐτῆ, ἡ ὁποία ἦταν τὸ πρῶτο του σοβαρὸ ἔργο, καθὼς καὶ μιὰν ἄλλη πὸν δὲν τιμώθηκε, εἶχε, φαίνεται, ὅπ' ὄμῃ ὁ Φώσκολος, ὅταν ἔγραφε: «Ὁ Κάλβος συνέθεσε τὴν ἐποχὴ πὸν ἔμενε στὸ σπίτι μου δυὸ τραγωδίες, ἡ ὁποῖες, ἂν καὶ δὲν μπορούν βέβαια νὰ συγκριθοῦν με τὰ ἔργα τῶν μεγάλων ποιητῶν, δίδουν γιὰ τὸ μέλλον τὸ ἐξαιρετικὸς ἐλπίδες. Ὁ Κάλβος δὲν ἔχει κλείσει ἀκόμη οὔτε τὰ 24 χρόνια του. Ἐκτός δὲ ἀπὸ τὸ ποιητικὸ του τάλαντο, εἶνε καλοανατεθραμένος, μετριόφρων καὶ φιλόσοφος ἀπὸ χαρακτῆρος κ' ὄχι ἀπ' τῆς γνώμης καὶ τῆς δοξασίας πὸν βρισκῶνται στὰ βιβλία».

Δὲν σῶζεται καμμιά εἰκόνα τοῦ Κάλβου, ἀπὸ διάφορες ὅμως πληροφορίες ἔξεοιμε ὅτι ἦταν μετρίον ἀναστῆματος, ὅτι εἶχε μαῦρα μαλλιά, μαῦρα μάτια καὶ μῆτη μεγάλη.

Ἡ ζωὴ πὸν πέρασε νέος ὁ Κάλβος στὸ Λονδίνο (γιατί ξανατῆγε καὶ γῆρος, ὁπότε καὶ πέθανε ἐκεῖ), μὰς εἶνε γνωστὴ τῆς γενικῆς γραμμῆς τῆς. Παρεδίδε Ἰταλικά σὲ πλούσιες οἰκογένειες καὶ ἐπεμελεῖτο τὴν ἔκδοσι διαφόρων θερμοκεντρῶν συγγραμμάτων, γιατί ὅσα ἐκέῖδρε ἀπὸ τὰ μαθήματα, δὲν τὸν ἔφταναν γιὰ νὰ συντηρηθεῖ, αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του. Εἶχε παντρευτεῖ μιὰν Ἀγγλίδα, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀπόκτησε μιὰ κόρη. Μὰ τόσο ἡ σῆχῦός του, ὅσο κ' ἡ κόρη του, πέθαναν πολὺ γρήγορα.

Γιὰ τὸν χαρακτῆρα του, ἡ μόνη θετικὴ μαρτυρία (καὶ ἀμερόληπτη ἴσως) εἶνε τοῦ Λασκαράτου, καθηγητῆς τοῦ ὁποῖου στὸ μάθημα τῆς «συνθέσεως» ἔπηρεξ ὁ Κάλβος λίγον καμὸ στὴν Κέρκυρα, τὸ 1828. Μὰ καὶ ὁ Λασκαράτος, μολοντὸ ποιητῆς καὶ ὁ ἴδιος, μιλώντας γιὰ τὸν Κάλβο στὴν αὐτοβιογραφία του, δὲν τὸν ἐνοιάζει παρὰ «παλιὸ συνεργάτη» τοῦ Φωσκόλου καὶ δὲν ἀναφέρει τίποτε γιὰ τὰ ποιήματά του!

Τὸ 1821, μετὰ τὸν θάνατο τῆς γυναίκας του, ὁ Κάλβος γύρισε στὴν Ἐπτάνησο. Εἶχε ξεπῶσει πειὰ ἡ Ἐπανάστασι καὶ ὁ νεαρὸς ποιητῆς, θερμὸς καὶ ἐνθουσιώδης πατριώτης, ἤθελε νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα του. Ἦρθε τότε στὴν ἑπαναστατικὴν Ἑλλάδα. Φαίνεται ὅμως πὸς δὲν τὸν χρησιμοποιήσαν ὅπως ἤθελε καὶ γ' αὐτὸ δισταρεστήθηκε κ' ἔφυγε γιὰ τὴ Γαλλία.

«Ὁ Κάλβος, γράφει ὁ Λασκαράτος, ἦταν ἀσθητῆς, στοχαστικὸς, ἔθνηκος καὶ ἐκκεῖντος. Τῆς ἀσκήσεις τῆς συνθέσεως πὸν ἔκανα μὲν του, εἰς διόρθωσιν, πὸν ἔδειξε τὰ λάθη καὶ μὸν ἔλεγε τοὺς κανόνες πὸν ἔπρεπε ν' ἀκολουθῶ γιὰ νὰ τ' ἀποφύγω. Εἶχαμε ἀρχίσει τρεῖς νῆοι νὰ κάνουμε μαζὺ του μαθήματα, οἱ δυὸ ὅμως τὰ διεκόχων γρήγορα, γιατί δὲν εἶχαν οὔτε τὴν ἱκανότητα, οὔτε τὴ διάθεσι νὰ ἐργασθοῦν». Τὸ τελευταῖο αὐτὸ ὅμως δὲν εἶνε ἀληθινὸ. Οἱ δυὸ συμμαθητὰ τοῦ Λασκαράτου δὲν διεκόχων μόνου τοὺς τὰ μαθήματα, μὰ τοὺς ἀφῆρε νὰ ἐπινοήσουν πὸς ἔπρεπε νὰ τὰ διακόψουν ὁ ἴδιος ὁ Κάλβος, γιατί δὲν κρατοῦσε παρὰ μόνον τοὺς ἔξυπνοὺς καὶ ἐπιμελεῖς μαθητῆς, ἐκείνους πὸν ἦταν σίγουρος πὸς θὰ προδεδούσαν.

Τὸ 1826 τὸν ξαναβρίσκουμε στὴν Κέρκυρα. Εἶχε πῶει ἐκεῖ, με τὴν ἐλπίδα νὰ διοριστῆ καθηγητῆς στὴν Ἴονιο Ἀκαδημία, τὴν ὁποία εἶχε ἰδρῶσει ὁ Λόρδος Γαίλφορντ. Ὡστόσο, στὴν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν στρατηγὸ Λαφαγιέτ, πὸν τὴ δημοσίευσσε ὡς εἶδος προομιῶν στῆς «Νέες Ὠδῆς» του, τῆς τυπωμένης στὸ Παρίσι τὸ

«Ὁ, τι κάνει ἐντύπωσι στὸν Κάλβο, εἶνε ἡ λίγη του, σχετικὰ με τοὺς ἄλλους, ποιητικὴ παραγωγή. Ἐκτός ἀπὸ τῆς δυὸ τραγωδίες, γιὰ τῆς ὁποῖες μιλήσαμε, καὶ ἀπὸ μερικὰ ἄλλα ποιήματα, νεανικὰ γινώσματα, ὅλα πρωτόλεια, καὶ μερικῆς μελέτες γιὰ ἄρθρα χωρὶς ἰδιαίτερη σημασία, δὲν ἔγραψε παρὰ μόνον τῆς περιφημῆς «Ὠδῆς» του, 20 τὸ ὄλον. Νεώτατος, 34 χρόνων, στὴν καλύτερη δηλαδὴ ἡλικία γιὰ γῶθε δημοσιογία, καὶ ἰδίως καλλιτεχνικῆ, ὁ Κάλβος ἐσῶπασε καὶ δὲν δημοσίευσσε πειὰ οὔτε ἓνα ποίημα σ' ὅλη του τὴ ζωὴ. Γιατί τῶρα; Γιατί ὅσο βρισκόταν στὴν Εὐρώπη, στὴν Ἀγγλία, στὴν Ἑλβετία, στὴ Γαλλία (ὅπου ἔγραψε τῆς «Ὠδῆς» του), μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα του, αἰσθανόταν ἴσως ἐνθουσιασμό, ἐνῶ ὅταν εἶδε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ κοντὰ, τοῦ κόπρεκε ὁ ἐνθουσιασμός; Γιατί ἡ βιοπάλη, ἡ ἐπαγγελματικῆς ἀντιζημιῆς καὶ ἡ ἀδίαφορία πὸν ἔδειξαν γιὰ τὸ ἔργο του οἱ συμπατριώτες του ἐνέκρωσαν τὴ διάθεσι του γιὰ ἐργασία; Ἡ γιατί πολὺ γρήγορα — κατὰ τὰ τρανταπέντε — τὸν κατέλαβε ἓνα εἶδος νευρασθενείας, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ὑπέφερε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ; Λέγουν ὅτι ἀπὸ ὄρισμένη χρονία καὶ πέρα δὲν φοροῦσε παρὰ μόνον μαῦρα φορεματα καὶ ὅτι πῶν καὶ ἂν κατοικοῦσε, σκέπαζε τὰ ἐπιπλά του με μαῦρα ὑφάσματα καὶ ὅτι ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατο τῆς πρώτης του γυναίκας ἀπελειώθη ν' αὐτοκτονήσῃ.

συγκεντρώσεις πὸν πῆγαν, νὰ ζητήν νὰ κἀνη διαρκῶς νέος γνωριμῆς. Μόλις ἔβλεπε ἓνα καινούργιο πρόσωπο μέσα σ' ἓνα σαλόνι, ρωτοῦσε μ' ἐνδιαφέρον: «Ποῖός εἶν' αὐτός;... Τὸν γνωρίζετε;...»

Εἶνε ἀλήθεια ὅτ' αὐτὰ, ἡ θρόλλικα, θερῆλλο πὸν κάμουν ἀκόμη πὸν μυστηριώδη τὴ μορφή τοῦ Ἀνδρέα Κάλβου;

Ἡ φιλίες του γιὰ μερικὸν ἀνθρώπους ἦσαν παθητικώτατες, μὰ δὲν βαστοῖσαν περισσότερο ἀπὸ τρεῖς μῆνες. Πάντα δὲ ἐπέδοκε νὰ κἀνη καινούργιους φίλους... Ὅταν τοῦ μιλοῦσαν γιὰ κανένα πρόσωπο, τὸ ὁποῖο δὲν ἤξερε, ἤθελε νὰ τοῦ τὸ παρουσιάσουν ἀμέσως καὶ ἐπινοῦσε χίλιους συνδυασμούς γιὰ νὰ διευκολύνῃ τὴ συνάντησι του μαζὺ του...
ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ : Ἡ συνέχεια.

